C/2024/6822

29.11.2024

DOPORUČENÍ RADY

ze dne 21. října 2024

k hospodářské a rozpočtové politice, politice zaměstnanosti a strukturální politice Litvy

(C/2024/6822)

RADA EVROPSKÉ UNIE,

s ohledem na Smlouvu o fungování Evropské unie, a zejména na čl. 121 odst. 2 a čl. 148 odst. 4 této smlouvy,

s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1263 ze dne 29. dubna 2024 o účinné koordinaci hospodářských politik a mnohostranném rozpočtovém dohledu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1466/97 ([1]), a zejména na čl. 3 odst. 3 uvedeného nařízení,

s ohledem na doporučení Evropské komise,

s ohledem na usnesení Evropského parlamentu,

s ohledem na závěry Evropské rady,

s ohledem na stanovisko Výboru pro zaměstnanost,

s ohledem na stanovisko Hospodářského a finančního výboru,

s ohledem na stanovisko Výboru pro sociální ochranu,

s ohledem na stanovisko Výboru pro hospodářskou politiku,

vzhledem k těmto důvodům:

(1) Dne 19. února 2021 vstoupilo v platnost nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/241 ([2]), kterým byl zřízen Nástroj pro oživení a odolnost (dále jen „nástroj“). Nástroj poskytuje členským státům finanční podporu na provádění reforem a investic, a přináší tedy fiskální impuls financovaný Unií. V souladu s prioritami evropského semestru pro koordinaci hospodářských politik pomáhá nástroj dosáhnout hospodářského a sociálního oživení a provést udržitelné reformy a investice, zejména za účelem podpory zelené a digitální transformace a zvýšení odolnosti ekonomik členských států. Také pomáhá posílit veřejné finance, podnítit hospodářský růst a tvorbu pracovních míst ve střednědobém a dlouhodobém výhledu, zlepšit územní soudržnost v rámci Unie a podpořit setrvalé provádění evropského pilíře sociálních práv.

(2) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/435 ([3]) (dále jen „nařízení REPowerEU“) přijaté dne 27. února 2023 má za cíl ukončit závislost Unie na dovozu fosilních paliv z Ruska. To by pomohlo dosáhnout energetické bezpečnosti a diverzifikovat dodávky energií v Unii a vedlo by k širšímu využívání obnovitelných zdrojů energie, ke zvýšení kapacity pro ukládání energie a ke zlepšení energetické účinnosti. Litva doplnila do svého národního plánu pro oživení a odolnost novou kapitolu REPowerEU za účelem financování klíčových reforem a investic, jež pomohou dosáhnout cílů plánu REPowerEU.

([1]) Úř. věst. L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/241 ze dne 12. února 2021, kterým se zřizuje Nástroj pro oživení a odolnost (Úř. věst. L 57, 18.2.2021, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).
([3]) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/435 ze dne 27. února 2023, kterým se mění nařízení (EU) 2021/241, pokud jde o kapitoly REPowerEU v plánech pro oživení a odolnost, a nařízení (EU) č. 1303/2013, (EU) 2021/1060 a (EU) 2021/1755 a směrnice 2003/87/ES (Úř. věst. L 63, 28.2.2023, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

(3) Dne 16. března 2023 vydala Komise sdělení nazvané „Dlouhodobá konkurenceschopnost EU: výhled po roce 2030“ s cílem poskytnout informace pro účely politického rozhodování a vytvořit rámcové podmínky pro zvýšení růstu. Podle uvedeného sdělení stojí konkurenceschopnost na devíti vzájemně se posilujících faktorech. Těmito faktory jsou mimo jiné přístup k soukromému kapitálu, výzkum a inovace, vzdělávání a dovednosti a fungující jednotný trh, které představují zásadní politické priority, aby reformy a investice mohly řešit současné výzvy v oblasti produktivity a budovat dlouhodobou konkurenceschopnost Unie a jejích členských států. Dne 14. února 2024 vydala Komise sdělení nazvané „Výroční zpráva o jednotném trhu a konkurenceschopnosti pro rok 2024“. Uvedené sdělení podrobně popisuje silné stránky a výzvy evropského jednotného trhu v oblasti konkurenceschopnosti a sleduje vývoj v uplynulém roce pomocí určených devíti faktorů konkurenceschopnosti.

(4) Dne 21. listopadu 2023 přijala Komise roční analýzu udržitelného růstu 2024, jež zahájila evropský semestr koordinace hospodářských politik pro rok 2024. Priority roční analýzy udržitelného růstu 2024 soustředěné kolem čtyř rozměrů konkurenceschopné udržitelnosti potvrdila 22. března 2024 Evropská rada. Dne 21. listopadu 2023 přijala Komise na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1176/2011 ([4]) také zprávu mechanismu varování 2024, ve které není Litva uvedena mezi členskými státy, jež mohou být postiženy nerovnováhami nebo u nichž takové postižení může hrozit a u nichž bude zapotřebí hloubkový přezkum. Téhož dne Komise rovněž přijala stanovisko k návrhu rozpočtového plánu Litvy na rok 2024. Komise rovněž přijala doporučení pro doporučení Rady týkající se hospodářské politiky eurozóny, jakož i návrh společné zprávy o zaměstnanosti 2024, která analyzuje provádění hlavních směrů politik zaměstnanosti a zásad evropského pilíře sociálních práv. Rada přijala doporučení týkající se hospodářské politiky eurozóny ([5]) (dále jen „doporučení týkající se eurozóny z roku 2024“) dne 12. dubna 2024 a společnou zprávu o zaměstnanosti dne 11. března 2024.

(5) Dne 30. dubna 2024 vstoupil v platnost nový rámec správy ekonomických záležitostí Unie. Zmiňovaný rámec zahrnuje nové nařízení (EU) 2024/1263 o účinné koordinaci hospodářských politik a mnohostranném rozpočtovém dohledu, pozměněné nařízení Rady (ES) č. 1467/97 ([6]) o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku a pozměněnou směrnici Rady 2011/85/EU ([7]) o požadavcích na rozpočtové rámce členských států. Cílem nového rámce správy ekonomických záležitostí je podporovat zdravé a udržitelné veřejné finance, udržitelný a inkluzivní růst a odolnost prostřednictvím reforem a investic a bránit nadměrným schodkům veřejných financí. Nový rámec správy ekonomických záležitostí rovněž prosazuje odpovědnost členských států, více se zaměřuje na střednědobý horizont a stanoví rovněž účinnější a soudržnější vymáhání. Každý členský stát má Radě a Komisi předložit národní střednědobý fiskálně-strukturální plán. Národní střednědobý fiskálně-strukturální plán obsahuje fiskální, reformní a investiční závazky členského státu na plánovací období čtyř nebo pěti let v závislosti na řádné délce volebního období zákonodárce v daném státě. Dráha čistých výdajů ([8]) v národním střednědobém fiskálně-strukturálním plánu má být v souladu s požadavky nařízení (EU) 2024/1263 včetně požadavku na to, aby byl veřejný dluh do konce období korekce uveden na věrohodně sestupnou dráhu nebo aby na této dráze setrval anebo aby zůstal na obezřetné úrovni pod hodnotou 60 % hrubého domácího produktu (HDP) a aby se schodek veřejných financí ve střednědobém horizontu snížil pod referenční hodnotu 3 % HDP stanovenou ve Smlouvě nebo se pod ní udržel. Pokud se členský stát zaváže k příslušnému souboru reforem a investic v souladu s kritérii stanovenými v nařízení (EU) 2024/1263, může být období korekce prodlouženo, a to nejvýše o tři roky. Aby se podpořila příprava těchto národních střednědobých fiskálně-strukturálních plánů, zveřejnila Komise dne 21. června 2024 pokyny k informacím, které mají členské státy uvést ve svých národních střednědobých fiskálně-strukturálních plánech a ve svých výročních zprávách o pokroku. V souladu s články 5 a 36 nařízení (EU) 2024/1263 předala Komise členským státům referenční trajektorie a případně technické informace. Členské státy mají předložit své národní střednědobé fiskálně-strukturální plány do 20. září 2024 s výjimkou případů, kdy se členský stát a Komise dohodnou

([4]) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1176/2011 ze dne 16. listopadu 2011 o prevenci a nápravě makroekonomické nerovnováhy (Úř. věst. L 306, 23.11.2011, s. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj).

([5]) Doporučení Rady (EU) ze dne 12. dubna 2024 týkající se hospodářské politiky eurozóny (Úř. věst. C, C/2024/2807, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2807/oj).

([6]) Nařízení Rady (ES) č. 1467/97 ze dne 7. července 1997 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku (Úř. věst. L 209, 2.8.1997, s. 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1467/oj).

([7]) Směrnice Rady 2011/85/EU ze dne 8. listopadu 2011 o požadavcích na rozpočtové rámce členských států (Úř. věst. L 306, 23.11.2011, s. 41, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/oj).

([8]) Čisté výdaje ve smyslu čl. 2 bodu 2 nařízení (EU) 2024/1263: čistými výdaji se rozumí veřejné výdaje očištěné o: i) úrokové výdaje, ii) diskreční opatření na straně příjmů, iii) výdaje na programy Unie, které jsou plně kompenzovány příjmy z fondů Unie, iv) vnitrostátní výdaje na spolufinancování programů financovaných Unií, v) cyklické prvky výdajů na dávky v nezaměstnanosti a vi) jednorázová a jiná dočasná opatření.

na přiměřeném prodloužení této lhůty. V souladu s vnitrostátními právními rámci mohou členské státy projednat své návrhy střednědobých plánů se svými vnitrostátními parlamenty, mohou požádat nezávislé fiskální instituce o vydání stanoviska a mohou vést konzultace se sociálními partnery a dalšími vnitrostátními zúčastněnými stranami.

(6) V roce 2024 se evropský semestr pro koordinaci hospodářských politik nadále vyvíjí v souladu s prováděním nástroje. Stále platí, že pro naplnění politických priorit v rámci evropského semestru je zásadně důležité plné provedení plánů pro oživení a odolnost, neboť tyto plány pomáhají účinně řešit všechny výzvy, které byly uvedeny v příslušných doporučeních pro jednotlivé země vydaných v posledních letech, nebo významnou část těchto výzev. Doporučení pro jednotlivé země z let 2019, 2020, 2022 a 2023 zůstávají stejně relevantní pro plány pro oživení a odolnost, které byly revidovány, aktualizovány nebo pozměněny v souladu s články 14, 18 a 21 nařízení (EU) 2021/241.

(7) Dne 14. května 2021 předložila Litva Komisi v souladu s čl. 18 odst. 1 nařízení (EU) 2021/241 svůj národní plán pro oživení a odolnost. Komise podle článku 19 nařízení (EU) 2021/241 posoudila relevanci, účinnost, efektivnost a ucelenost tohoto plánu v souladu s pokyny pro posuzování stanovenými v příloze V uvedeného nařízení. Dne 28. července 2021 přijala Rada prováděcí rozhodnutí o schválení posouzení plánu pro oživení a odolnost Litvy ([9]), které bylo dne 9. listopadu 2023 změněno podle čl. 18 odst. 2 nařízení (EU) 2021/241 za účelem aktualizace maximálního finančního příspěvku na nevratnou finanční podporu a za účelem začlenění kapitoly REPowerEU ([10]). Uvolnění splátek je podmíněno přijetím rozhodnutí Komise v souladu s čl. 24 odst. 5 nařízení (EU) 2021/241, v němž se stanoví, že Litva uspokojivě splnila příslušné milníky a cíle stanovené v prováděcím rozhodnutí Rady. Předpokladem uspokojivého splnění je rovněž absence zvratu u dříve dosažených milníků a cílů.

(8) Dne 19. června 2024 zveřejnila Komise zprávu o Litvě pro rok 2024. Posoudila pokrok, který Litva učinila při plnění příslušných doporučení, jež pro ni přijala Rada v letech 2019 až 2023, a zhodnotila, jak Litva provádí plán pro oživení a odolnost. Vycházejíc z této analýzy, zpráva o Litvě poukázala na mezery, pokud jde o výzvy, které plán pro oživení a odolnost neřeší nebo je řeší pouze částečně, a na nové a vznikající výzvy. Posoudila rovněž pokrok Litvy při provádění evropského pilíře sociálních práv a v plnění hlavních cílů Unie v oblasti zaměstnanosti, dovedností a snižování chudoby, jakož i pokrok při dosahování cílů OSN v oblasti udržitelného rozvoje.

(9) Na základě údajů potvrzených Eurostatem se schodek veřejných financí Litvy zvýšil z 0,6 % HDP v roce 2022 na 0,8 % v roce 2023, zatímco veřejný dluh vzrostl z 38,1 % HDP na konci roku 2022 na 38,3 % na konci roku 2023.

(10) Dne 12. července 2022 doporučila Rada ([11]) Litvě přijmout opatření, kterými by v roce 2023 zajistila, aby byl růst primárních běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů v souladu s celkově neutrálním nastavením fiskální politiky ([12]), a brala přitom v potaz pokračující dočasnou a cílenou podporu domácností a podniků, které jsou nejzranitelnější vůči prudkým nárůstům cen energií, a osob prchajících z Ukrajiny. Litvě bylo doporučeno, aby se připravila přizpůsobit běžné výdaje vyvíjející se situaci. Litvě bylo též doporučeno rozšířit veřejné investice do zelené a digitální transformace a energetické bezpečnosti při zohlednění iniciativy REPowerEU, a to i s využitím nástroje a dalších fondů Unie. Podle odhadů Komise bylo nastavení fiskální politiky ([13]) v roce 2023 v kontextu vysoké inflace expanzivní a činilo 0,6 % HDP. Příspěvek růstu primárních běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů (očištěných o diskreční opatření na straně příjmů) k nastavení fiskální politiky v roce 2023 byl v zásadě neutrální povahy a činil - 0,2 % HDP. To zahrnuje zvýšení nákladů na poskytování dočasné ochrany vysídleným osobám z Ukrajiny o 0,1 % HDP. Růst primárních běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů

([9]) ST 10477/21 INIT, ST 10477/21 ADD 1.

([10]) Prováděcí rozhodnutí Rady ze dne 9. listopadu 2023, kterým se mění prováděcí rozhodnutí ze dne 28. července 2021 o schválení posouzení plánu pro oživení a odolnost Litvy (ST 14637/23 INIT, ST 14637/23 ADD 1).

([11]) Doporučení Rady ze dne 12. července 2022 k národnímu programu reforem Litvy na rok 2022 a stanovisko Rady k programu stability Litvy z roku 2022 (Úř. věst. C 334, 1.9.2022, s. 120).

([12]) Podle prognózy Komise z jara 2024 se střednědobý růst potenciálního produktu Litvy v roce 2023, s jehož pomocí se měří nastavení fiskální politiky, na základě desetileté průměrné míry reálného potenciálního růstu a deflátoru HDP na rok 2023 odhaduje na 10,5 % v nominálním vyjádření.

([13]) Nastavení fiskální politiky je definováno jako měřítko roční změny základního stavu veřejných rozpočtů. Jeho cílem je posoudit hospodářský impuls vyplývající z fiskálních politik, a to jak politik financovaných z vnitrostátních zdrojů, tak těch, které jsou financovány z rozpočtu Unie. Nastavení fiskální politiky se poměřuje jako rozdíl mezi i) střednědobým potenciálním růstem a ii) změnou primárních výdajů bez započtení diskrečních opatření na straně příjmů (a bez dočasných mimořádných opatření souvisejících s krizí COVID-19), a to se zahrnutím výdajů financovaných z nevratné podpory (grantů) v rámci nástroje a z dalších fondů Unie.

v roce 2023 byl v souladu s doporučením Rady ze dne 12. července 2022. Celkově neutrální příspěvek primárních běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů byl způsoben snížením nákladů na podpůrná opatření (cílená i necílená) o 0,9 procentního bodu HDP pro domácnosti a podniky v reakci na prudký nárůst cen energií. Mezi hlavní faktory růstu primárních běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů (očištěných o diskreční opatření na straně příjmů) patřily mzdy ve veřejném sektoru, sociální dávky a důchody. Výdaje financované z grantů v rámci nástroje a z dalších fondů Unie v roce 2023 činily 1,2 % HDP. Investice financované z vnitrostátních zdrojů v roce 2023 činily 3,5 % HDP, což ve srovnání s rokem 2022 představuje nárůst o 0,9 procentního bodu. Další investice Litva financovala z nástroje a dalších fondů Unie. Litva financovala veřejné investice do zelené a digitální transformace a do energetické bezpečnosti, jako je instalace čtyř zařízení pro ukládání energie, která mají zajistit bezpečnost a stabilitu litevské elektrizační soustavy. Tyto veřejné investice jsou částečně financovány z nástroje a dalších fondů Unie.

(11) Prognóza Komise z jara 2024 předpokládá, že reálný HDP vzroste v roce 2024 o 2,0 % a v roce 2025 o 2,9 % a že inflace měřená harmonizovaným indexem spotřebitelských cen (HISC) dosáhne v roce 2024 hodnoty 1,9 % a v roce 2025 pak 1,8 %.

(12) Dále tato prognóza předpokládá v roce 2024 schodek veřejných financí ve výši 1,8 % HDP, přičemž poměr veřejného dluhu k HDP by měl na konci roku 2024 vzrůst na 38,9 %. Zvýšení schodku v roce 2024 odpovídá nárůstu výdajů, který není plně doprovázen rostoucími příjmy. Výdaje rostou v důsledku valorizace důchodů a sociálních dávek, zvyšování mezd ve veřejném sektoru, běžných transferů vyplácených vládou a úrokových výdajů. Předpokládá se, že mzdy ve veřejném sektoru porostou podobným tempem jako mzdy v soukromém sektoru, aby se zachovala konkurenceschopnost veřejného sektoru jako zaměstnavatele. Podle odhadů Komise se předpokládá, že nastavení fiskální politiky bude mít v roce 2024 expanzivní povahu a bude činit 1,6 % HDP.

(13) Výdaje ve výši 0,8 % HDP budou v roce 2024 podle prognózy Komise z jara 2024 financovány prostřednictvím nevratné podpory („grantů“) v rámci nástroje, oproti 0,3 % HDP v roce 2023. Výdaje financované z grantů nástroje umožní vysoce kvalitní investice a reformy zvyšující produktivitu, aniž by to mělo přímý dopad na saldo veřejných financí nebo veřejný dluh Litvy. Výdaje ve výši 0,5 % HDP budou v roce 2024 podle prognózy Komise z jara 2024 zajištěny půjčkami v rámci nástroje, oproti 0,0 % HDP v roce 2023.

(14) Dne 14. července 2023 Rada Litvě doporučila ([14]) zachovat v roce 2024 zdravou fiskální situaci. Při plnění svých rozpočtů na rok 2023 a přípravě návrhů rozpočtových plánů na rok 2024 byly členské státy vyzvány, aby zohlednily skutečnost, že Komise navrhne Radě zahájení postupů při nadměrném schodku, a to na základě schodku zjištěného podle údajů o plnění rozpočtu za rok 2023. Podle prognózy Komise z jara 2024 by mělo strukturální saldo Litvy v roce 2024 činit - 0,8 % HDP (oproti 0,1 % v roce 2023), a mělo by se tedy udržet blízko jejího střednědobého rozpočtového cíle, který je vytyčen jako strukturální saldo ve výši - 1,0 % HDP. To je v souladu s tím, co doporučila Rada.

(15) Rada Litvě rovněž doporučila, aby v letech 2023 a 2024 co nejdříve zrušila platná mimořádná podpůrná opatření v oblasti energetiky. Rada dále doporučila, aby Litva v případě, že by si nový nárůst cen energií vyžádal nová nebo pokračující podpůrná opatření, zajistila, že se tato podpůrná opatření zaměří na ochranu zranitelných domácností a podniků, budou fiskálně dostupná a zachovají stimuly k úsporám energií. Podle prognózy Komise z jara 2024 se výše čistých rozpočtových nákladů ([15]) na mimořádná podpůrná opatření v oblasti energetiky v roce 2023 odhaduje na 0,3 % HDP, přičemž v roce 2024 by měla činit méně než 0,1 % a v roce 2025 pak 0,0 %. Zejména kompenzace daně z přidané hodnoty vypočtené z tepelné energie a teplé vody pro spotřebitele v domácnostech zůstane v platnosti i v roce 2024. Mimořádná podpůrná opatření v oblasti energetiky byla v letech 2023 a 2024 ukončena. To je v souladu s tím, co doporučila Rada.

(16) Rada Litvě rovněž doporučila zachovat veřejné investice financované z vnitrostátních zdrojů a zajistit účinné využívání grantů v rámci nástroje a dalších fondů Unie, především za účelem podpory zelené a digitální transformace. Prognóza Komise z jara 2024 předpokládá, že veřejné investice financované z vnitrostátních zdrojů klesnou z 3,5 % HDP v roce 2023 na 3,3 % HDP v roce 2024. Důvodem jsou mimořádně vysoké investice do infrastruktury v roce 2023, včetně investic do obrany a bezpečnosti. Pro srovnání, v období 2019–2022 činily veřejné investice financované z vnitrostátních zdrojů v průměru 2,8 % HDP. Zohlední-li se tyto dodatečné faktory, lze konstatovat, že veřejné investice v roce 2024 budou v souladu s tím, co doporučila Rada. Veřejné výdaje

([14]) Doporučení Rady ze dne 14. července 2023 k národnímu programu reformem Litvy na rok 2023 a stanovisko Rady k programu stability Litvy z roku 2023 (Úř. věst. C 312, 1.9.2023, s. 135).

([15]) Tento údaj představuje výši ročních rozpočtových nákladů na daná opatření, na straně příjmů i výdajů a v příslušných případech po očištění o příjmy z daní z neočekávaných zisků dodavatelů energie.

financované z příjmů z fondů Unie, včetně grantů v rámci nástroje, by měly podle očekávání vzrůst z 1,2 % HDP v roce 2023 na 1,8 % HDP v roce 2024.

(17) Prognóza Komise z jara 2024 předpokládá na základě politických opatření známých ke dni její uzávěrky, nedojde-li k jejich změně, v roce 2025 schodek veřejných financí ve výši 2,2 % HDP. Zvýšení schodku v roce 2025 je zejména odrazem rostoucích sociálních výdajů v důsledku indexace důchodů a sociálních dávek, zatímco příjmy by měly zůstat v poměru k HDP stabilní. Předpokládané zvýšení příjmů ze sociálních příspěvků a nepřímých daní bude vyváženo snížením příjmů z daní z příjmů právnických osob v důsledku postupného zrušení „dočasného solidárního příspěvku“, který je v současné době vybírán od bank ([16]), a také předpokládaným snížením úrokových příjmů, neboť vláda plánuje snížit své hotovostní vklady u centrální banky. Poměr veřejného dluhu k HDP by se měl do konce roku 2025 zvýšit na 41,6 %, k čemuž přispěje rostoucí schodek.

(18) Daňové příjmy Litvy v poměru k HDP se v roce 2023 zvýšily, přesto však výrazně zaostávají za průměrem Unie. Z tohoto důvodu je omezeno financování veřejných výdajů na zdravotní péči, sociální ochranu a všeobecné veřejné služby. V roce 2022 činily příjmy z daní z nemovitostí, které patří mezi daně nejméně poškozující růst, pouze 0,3 % HDP, což je přibližně sedmkrát méně než průměr Unie. Částka z kapitálových daní (jako podíl na HDP) vybraná v Litvě nedosahuje ani poloviny průměru Unie a Litva má jedny z nejnižších daní z dopravy v Unii a je jedním z mála členských států bez roční daně z osobních automobilů. Veřejné výdaje na sociální ochranu se v roce 2023 zvýšily, stále jsou však výrazně pod průměrem Unie. To se promítá do relativně nízké úrovně sociálních dávek a omezeného pokrytí, přičemž starobní důchody patří k nejnižším v Unii v poměru k příjmům ze zaměstnání ([17]). Výdaje na všeobecné veřejné služby jsou obzvláště nízké a dosahují méně než poloviny průměrné výše finančních prostředků (v procentech HDP) v Unii. Nedostatečné finanční zdroje na zdravotní péči mají za následek vysokou míru neuspokojených potřeb pacientů, a to zejména u nízkopříjmových skupin, silnou závislost na přímých platbách a neschopnost nabídnout zdravotnickým pracovníkům konkurenceschopné platy a podmínky.

(19) V souladu s čl. 19 odst. 3 písm. b) nařízení Rady (EU) 2021/241 a s přílohou V kritériem 2.2 uvedeného nařízení zahrnuje plán pro oživení a odolnost rozsáhlý soubor vzájemně se posilujících reforem a investic, které mají být provedeny do roku 2026. Očekává se, že tyto reformy a investice pomohou účinně řešit všechny výzvy identifikované v příslušných doporučeních pro Litvu nebo jejich významnou část. Pro podporu dlouhodobé konkurenceschopnosti Litvy prostřednictvím zelené a digitální transformace a pro současné zajištění sociální spravedlnosti je v tomto napjatém časovém rámci nezbytné, aby byl plán pro oživení a odolnost včetně kapitoly REPowerEU prováděn rychle a účinně. Pro splnění závazků uvedených v plánu pro oživení a odolnost do srpna 2026 je nezbytné, aby Litva pokračovala v provádění reforem a investic tím, že bude řešit příslušné výzvy, což se týká zejména daňové reformy. Aby byla zajištěna široká podpora pro úspěšné provádění plánu pro oživení a odolnost, je i nadále nezbytné do procesu systematicky zapojovat místní a regionální orgány, sociální partnery, občanskou společnost a další příslušné zúčastněné strany.

(20) V rámci přezkumu programů politiky soudržnosti v polovině období musí Litva v souladu s článkem 18 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1060 ([18]) do března 2025 všechny programy, na něž je poskytována podpora z Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR), Evropského sociálního fondu plus (ESF+), Fondu soudržnosti a Fondu pro spravedlivou transformaci (FST), přezkoumat, mimo jiné s přihlédnutím k výzvám uvedeným v doporučení pro Litvu z roku 2024, jakož i k vnitrostátním plánům v oblasti energetiky a klimatu. Tento přezkum tvoří základ pro konečné přidělení finančních prostředků Unie zahrnutých v jednotlivých programech. Litva sice dosáhla pokroku v provádění programů politiky soudržnosti a evropského pilíře sociálních práv, ale problémy přetrvávají a mezi regionem hlavního města a zbytkem Litvy přetrvávají značné regionální rozdíly, pokud jde o hospodářskou činnost, investice a sociální ukazatele. Je nezbytné urychlit provádění programů v rámci politiky soudržnosti. Priority dohodnuté v programech jsou i nadále relevantní. Je důležité pokračovat v řešení regionálních rozdílů a zároveň se zaměřit na okresy, které zaostávají. Zlepšování kvality a přístupu ke vzdělávání (včetně

([16]) Dne 18. června 2024 prodloužil litevský parlament platnost „dočasného solidárního příspěvku“ o jeden rok, tj. do konce roku 2025. Předpokládané dodatečné příjmy (přibližně 0,1 % HDP) nejsou v prognóze Komise z jara 2024 zohledněny.

([17]) Starobní důchody v Litvě nepodléhají zdanění a neodvádějí se příspěvky na sociální zabezpečení. Porovnávají se čisté starobní důchody a hrubé příjmy ze zaměstnání.

([18]) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1060 ze dne 24. června 2021 o společných ustanoveních pro Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond plus, Fond soudržnosti, Fond pro spravedlivou transformaci a Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond a o finančních pravidlech pro tyto fondy a pro Azylový, migrační a integrační fond, Fond pro vnitřní bezpečnost a Nástroj pro finanční podporu správy hranic a vízové politiky (Úř. věst. L 231, 30.6.2021, s. 159, http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

provádění evropské záruky pro děti), sociálním a zdravotním službám je i nadále důležité. Litva by také mohla využít Platformu strategických technologií pro Evropu zřízenou nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/795 ([19]) na podporu transformace průmyslu prostřednictvím vývoje a zavádění digitálních a deep tech inovací s vysokou přidanou hodnotou, jakož i čistých technologií a biotechnologií účinně využívajících zdroje, a to i v oblasti obrany a dvojího užití.

(21) Kromě hospodářských a sociálních výzev, které řeší plán pro oživení a odolnost a další fondy Unie, čelí Litva několika dalším výzvám souvisejícím se zdravotnictvím a důchodovým systémem, konkurenceschopností, veřejnými službami a také životním prostředím a řízením zdrojů.

(22) Rozsah preventivních služeb, služeb včasné diagnostiky a služeb primární péče je v Litvě omezený a v týmech primární péče chybí odpovídající kompetence. V důsledku toho zůstává úroveň úmrtnosti, které lze předcházet léčbou, vysoká. Vliv na to mají nedostatky v preventivních intervencích, zdravotnickém screeningu a poskytování léčby, ale také rizikové faktory chování. Výdaje na zdravotnictví patří i nadále k nejnižším v Unii (v roce 2021 bylo pouze 68,6 % z nich financováno z veřejných zdrojů). Litva začíná přijímat legislativní opatření a investovat do posílení primární a preventivní péče, ale výsledky se zatím nedostavily.

(23) Přestože se sociální dávky a starobní důchody v posledních letech v průměru zvyšují, schopnost daňového systému a systému dávek zmírnit chudobu (20,9 % oproti 16,5 % v Unii) a příjmovou nerovnost (koeficient S80/S20 na úrovni 6,39 oproti 4,74 v Unii) je v Litvě stále nedostatečná. Přiměřenost starobních důchodů ve vztahu k příjmům před odchodem do důchodu se zhoršila a zůstává kriticky nízká. V roce 2022 tvořil medián disponibilního příjmu starších osob (65 let a více) 65 % mediánu před odchodem do důchodu ([20]), což je o 15 procentních bodů méně než průměr Unie. Rozdíl mezi příjmem před odchodem do důchodu a po odchodu do důchodu se od roku 2014 prohlubuje. Souhrnná míra náhrady starobních důchodů ([21]), která udává výši důchodů jako podíl na mzdách před odchodem do důchodu před zdaněním, byla v roce 2022 nejnižší v Unii. Ačkoli se průměrný důchod vyplácený ze státního fondu sociálního pojištění výrazně zvýšil (z 277 EUR v roce 2017 na 539 EUR v roce 2023), stále zůstává pod hranicí chudoby (564 EUR v roce 2023). Nízká celková přiměřenost důchodů je hlavní příčinou chudoby ve stáří. V roce 2022 byla míra ohrožení chudobou u starších osob jedna z nejvyšších v Unii (39,5 % v Litvě oproti 17,3 % v Unii). Navzdory pokroku dosaženému v posledních letech zůstává energetická chudoba jednou z nejvyšších v Unii. Řešení těchto výzev by rovněž přispělo k podpoře vzestupné sociální konvergence v souladu s druhou fází analýzy zemí provedené útvary Komise vycházející z prvků Rámce sociální konvergence, která byla pilotně provedena v roce 2024. V souladu s čl. 3 odst. 3 písm. b) nařízení (EU) 2024/1263 má evropský semestr zahrnovat dohled Komise nad prováděním hlavních směrů politik zaměstnanosti, mimo jiné prostřednictvím rámce pro identifikaci rizik pro sociální konvergenci.

(24) V Litvě přetrvávají regionální rozdíly, které se ještě prohlubují v důsledku negativního demografického vývoje. V Litvě jsou rozdíly mezi městem a venkovem, pokud jde o riziko chudoby nebo sociálního vyloučení, ve srovnání s průměrem Unie výrazně větší (10,7 procentního bodu oproti 0,4 procentního bodu v roce 2022, počítáno jako rozdíl v podílu obyvatelstva). Pro menší a odlehlejší obce je stále obtížnější zajistit přístup ke kvalitní zdravotní péči, vzdělávání, sociálním službám, dopravě, energetice, zásobování vodou a dalším veřejným službám účinným způsobem a urychlit hospodářský rozvoj. Obcím chybí spolupráce, která by umožnila sdružit odborné znalosti a investice za účelem rozšíření a zlepšení účinnosti a efektivity poskytování veřejných služeb. Roztříštěný a nerovnoměrně rozvinutý systém veřejné dopravy, nedostatečné vnitřní propojení a intermodalita ([22]), plánování cest a další základní služby pro cestující ztěžují přístup k pracovním místům a veřejným službám, zejména v odlehlých a venkovských oblastech, což přispívá k regionálním rozdílům. Litva má nejméně rozvinutou a nejméně

([19]) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/795 ze dne 29. února 2024, kterým se zřizuje Platforma strategických technologií pro Evropu (STEP) a mění směrnice 2003/87/ES a nařízení (EU) 2021/1058, (EU) 2021/1056, (EU) 2021/1057, (EU) č. 1303/2013, (EU) č. 223/2014, (EU) 2021/1060, (EU) 2021/523, (EU) 2021/695, (EU) 2021/697 a (EU) 2021/241 (Úř. věst. L, 2024/795, 29.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/795/oj).

([20]) Medián disponibilního příjmu ve věkové kategorii 55–64 let.

([21]) Tento ukazatel je definován jako poměr mediánu hrubého důchodu jednotlivce ve věkové kategorii 65–74 let vůči mediánu hrubého výdělku jednotlivce ve věkové kategorii 50–59 let bez započítání dalších dávek sociálního zabezpečení.

([22]) Charakteristika dopravního systému, v němž se k uskutečnění přepravy „od dveří ke dveřím“ používají integrovaně alespoň dva různé druhy dopravy.

využívanou síť veřejné dopravy v Unii – pouze 5,3 % cestujících se přepravuje veřejnou dopravou, z toho 0,9 % vlakem. Litva má značný prostor pro zlepšení koordinace systému veřejné dopravy na regionální i centrální úrovni.

(25) Litva zaznamenává omezený růst produktivity, částečně v důsledku nesouladu mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi. Ačkoli má země jednu z nejvyšších měr dosaženého terciárního vzdělání, pro 72 % litevských firem je hlavní překážkou dlouhodobých investic nedostatek kvalifikovaných pracovníků a pouze 47 % absolventů vysokých škol najde práci odpovídající jejich úrovni vzdělání. Zapojení sociálních partnerů do tvorby studijních programů a kontrola kvality vysokoškolských studijních programů zůstávají slabé. Síť vysokoškolských institucí se nepřizpůsobila klesajícímu počtu studentů a bude čelit dalším tlakům, jakmile letos vstoupí v platnost nový systém přijímání studentů. Litva sice naplánovala několik projektů reorganizace vysokých škol, ale je třeba vyvinout další úsilí ke zvýšení efektivity sítě vysokoškolského vzdělávání a ke konsolidaci roztříštěného systému výzkumu.

(26) Litva zaostává za průměrem Unie v různých ukazatelích inovací, jako je intenzita výzkumu a inovací, partnerství veřejného a soukromého sektoru a soukromé investice do výzkumu a inovací. Veřejné výdaje na výzkum a inovace v roce 2022 činily 0,53 % HDP, což je nejnižší úroveň od roku 2007. Složitá pravidla omezují přístup akademické a podnikatelské sféry k veřejným opatřením na podporu výzkumu a inovací. Soukromé investice do výzkumu a inovací v posledních letech stagnují a jsou třikrát nižší, než je průměr Unie. Situaci zhoršuje omezený přístup k financování, který brání růstu inovativních podniků, zejména malých a středních podniků, které se potýkají s omezenou dostupností alternativních zdrojů financování.

(27) Litevské hospodářství, zejména průmysl, je při využívání materiálů pro vytváření bohatství podstatně méně efektivní, než je průměr Unie. Produktivita zdrojů zůstává od roku 2018 trvale pod průměrem Unie, což se vyznačuje vyšší materiálovou stopou. Míra využití oběhového materiálu v Litvě byla v roce 2022 třikrát nižší než průměr Unie (4,1 % oproti 11,5 %) a od roku 2018 nevykazuje žádné známky zlepšení. To znamená, že přibližně 96 % všech materiálů není v Litvě znovu použito, což svědčí o značném prostoru pro zlepšení roztříštěného systému třídění a recyklace odpadů a podporu využívání druhotných materiálů pro tvorbu hodnot. Tři čtvrtiny plochy litevského fondu budov byly navíc postaveny před rokem 1992, což má za následek nízkou energetickou účinnost a vyšší spotřebu energie (a tím i energetickou chudobu). Zlepšení produktivity zdrojů může snížit závislost na nestabilních trzích se surovinami, snížit výrobní náklady, a tím zvýšit konkurenceschopnost díky zvýšení efektivity, a zároveň pomoci minimalizovat negativní dopady na životní prostředí. Zároveň jsou dvě třetiny stanovišť chráněných podle právních předpisů Unie z hlediska ochrany v nepříznivém stavu a dobrého ekologického stavu dosahuje pouze polovina všech útvarů povrchových vod. V Litvě došlo k výraznému úbytku biologické rozmanitosti v zemědělské krajině. Příkladem je pokles populace polního ptactva v letech 2000–2020 téměř o polovinu. Zemědělský sektor je navíc druhým největším zdrojem emisí skleníkových plynů v Litvě a jeho emise od roku 2005 rostou. Investiční mezera v oblasti životního prostředí byla v Litvě v období 2014–2020 celkově odhadnuta na 2,2 % HDP, což je výrazně nad průměrem Unie, který činí 0,8 %. Stále tedy existuje prostor pro další sladění zemědělských postupů s environmentálními cíli.

(28) Vzhledem k úzké provázanosti ekonomik členských států eurozóny a jejich kolektivnímu příspěvku k fungování hospodářské a měnové unie Rada v roce 2024 doporučila, aby členské státy eurozóny přijaly opatření k provedení doporučení týkajícího se eurozóny z roku 2024, a to i prostřednictvím svých plánů pro oživení a odolnost. K provedení prvního, druhého, třetího a čtvrtého doporučení obsažených v doporučení týkajícím se eurozóny z roku 2024 přispívají v případě Litvy doporučení č. 1, 2, 3 a 4,

DOPORUČUJE Litvě v období 2024–2025:

1. Včas předložit střednědobý fiskálně-strukturální plán. V souladu s požadavky reformovaného Paktu o stabilitě a růstu omezit růst čistých výdajů ([23]) v roce 2025 na míru, která je v souladu mimo jiné se zachováním schodku veřejných financí pod referenční hodnotou 3 % HDP stanovenou ve Smlouvě a udržením veřejného dluhu na obezřetné úrovni ve

([23]) Podle čl. 2 bodu 2 nařízení (EU) 2024/1263 se „čistými výdaji“ rozumí veřejné výdaje očištěné o úrokové výdaje, diskreční opatření na straně příjmů, výdaje na programy Unie, které jsou plně kompenzovány příjmy z fondů Unie, vnitrostátní výdaje na spolufinancování programů financovaných Unií, cyklické prvky výdajů na dávky v nezaměstnanosti a jednorázová a jiná dočasná opatření.

střednědobém horizontu. Zajistit odpovídající financování zdravotní péče, sociální ochrany a obecných veřejných služeb.

2. Řešit relevantní výzvy, a tím umožnit průběžnou, rychlou a účinnou realizaci plánu pro oživení a odolnost, včetně kapitoly REPowerEU, která zajistí dokončení reforem a investic do srpna 2026. Urychlit provádění programů v rámci politiky soudržnosti. V souvislosti s přezkumem těchto programů v polovině období se nadále zaměřovat na dohodnuté priority a zároveň zvážit příležitosti pro zvýšení konkurenceschopnosti, které nabízí Platforma strategických technologií pro Evropu.

3. Zlepšit zdravotní výsledky a odolnost zdravotního systému posílením primární péče a rozšířením preventivní péče. Zvýšit přiměřenost starobních důchodů při současném zachování udržitelnosti důchodového systému. Řešit regionální rozdíly podporou spolupráce mezi obcemi při zlepšování přístupu k veřejným službám, včetně veřejné dopravy.

4. Řešit nesoulad mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi zlepšením relevantnosti vysokoškolského vzdělávání pro trh práce. Usnadnit soukromé investice do výzkumu a inovací. Zvýšit produktivitu zdrojů s cílem pokročit směrem k oběhovému hospodářství.

V Lucemburku dne 21. října 2024.

Za Radu

předseda

NAGY I.